

KGORO YA THUTO YA GAUTENG
DITLHAHLOBO TŠA MAREMATLOU

OCTOBER / NOVEMBER 2005
OKTOBER / NOVEMBER 2005

SEPEDI LELEME LA GAE
MAEMO A GO LEKANELA
(Lephephe la Boraro)

NAKO: Diiri tše 2

MEPUTSO: 80

DITAELO:

- Bala dipotšišo ka tlhokomelo gore o tle o kgone go fa dikarabo tša maleba.
 - Lephephe le le na le dikarolo tše THARO e lego, A, B le C
 - Nomora dikarabo gore di sepelelane le dipotšišo tša tšona.
 - Mo karolong ya C kgetha puku e TEE fela, **Go tseba mang** goba **Moephathutse**
-
-

KAROLO YA A
TAODIŠO

POTŠIŠO 1

Kgetha e TEE ya dihlogo tše di filwego **goba** seswantšho se se filwego. Ngwala taodišo ye e ka tlalago letlakala le TEE le SERIPA go ya go a MABEDI ka hlogo goba seswantšho se o se kgethilego.

- 1.1 Go se itlwaetše go bala ga bana ba rena ke tlhobaboroko.
- 1.2 Bana ba ba dulago mebileng ke taetšo ya gore botho bo hweletše.
- 1.3 Tlhokego ya mešomo ke tlhobaboroko.
- 1.4 Mmetla šapo la tlala o betla a lebišitše wa gabo.

- 1.5 Lebeledišiša seswantšho se se latelago o itlhamela hlogo ya maleba ka sona, o ngwale ka botlalo seo se go tlelago monaganong ge o bona tiragalo ye.

PALOMOKA YA KAROLO YA A: [30]

KAROLO YA B
DINGWALWANA TŠE DIKOPANA

POTŠIŠO 2

Kgetha se tee sa dingwalwa tše o ngwale botelele bja letlakala le TEE ka sona.

- 2.1 O mongwaledi wa lekgotla la baithuti. Ngwalela ba yunibesithi ya moo o tsenago gona **lengwalo**, o ba fe maele mabapi le tsela ye ba swanetšego go abela bana ba ba hlokago ditšhelete tša dipasari ka gona

GOBA

- 2.2 O moemedi wa lefelo la mo o dulago motseng wa geno. Ngwalela ratoropo wa geno **memorantamo** o belaele ka ga ditšhila tša mo o dulago kage di se sa rwalwa ke lori ya matlakala.

(15)

POTŠIŠO 3

Kgetha se TEE sa dingwalwana tše, o ngwale ka sona go ya ka taelo tša sona

- 3.1 O morutiši, gomme o filwe mošomo wa go laletša dikolo tše dingwe go tla go keteka le lena dipolelo tše di kgahlišago tša sekolo sa geno. Ngwala **Karata ya memo** (Di bontšhwa di le ka gare ga karata) go ya dikolong tše.

GOBA

- 3.2 Ngwala **fekese** ye e yago go ngwaneno moše wa mawatle, o mo tsebiše ka ga lehu leo le hlalilego ka geno. (15)

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 15+15=[30]

KAROLO YA C KANEGELOKOPANA

POTŠIŠO 4

Go Tseba Mang?— H.H. Ramokgopa

- 4.1 Badišiša ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di di latelago:

Setsopolwa A:

Setšhene Mampudi a lebelela Sekwala: "Diphahla tše ke tša mang? Wena o di tšere kae? O na le lebenkele? Kae? Dipotšišo tše tša tla motšitšitši mo Sekwala a ilego a se ke a kgona go araba le e tee ya tšona. Mogopolo wa gagwe wa thalathala le seporo sa setimela sa go ya gagabo kua mpong ya thaba tša Leralleng; a bona mmagwe le kgaitšediagwe le batho ba motse wa gabo bao a sa ba gopolago. A makala gore na o tla ba a ba bona gape naa; le ge setšhene Mampudi a re o a mo swara, o išitše diatla tša gagwe a sa tsebe gore o dirang. Monna wa teksi o dio makala ge boSewwala ba tšwa ka ngwakong ba letša korostina.

- 4.1.1 Ka methaladi ye MEBEDI hlaloša ka fao Sekwala a bego a hwetša diphahlo lebenkeleng la Morena Lombard ka gona. (2)
- 4.1.2 Efa seema seo se swanelago ditiro tša Sekwala gotee le thalošo ya sona. (2)
- 4.1.3 O ka thibela bjang bosenyi bjo bo dirwago ke boSewwala? Efa dintlha tše PEDI (2)
- 4.1.4 Go ya ka setsopolwa go **letša korostina** ke go dira eng? (1)
- 4.1.5 Ka mothlaladi o TEE hlaloša ka fao Sekwala a ahlotšwego ka gona kgolegong. (1)

Setsopolwa B:

“Thipe! Nke o tle keno. Tšea! Ke go reketše sutu. O ntseeletše gabotse; ke se go bone o e apere mo gare ga beke o hlwa o sutile o ka reo a bereka. O e apare fela ka Mekibelo le Dsontaga, le gona ge go na le phathi. Ke go bone o e apere gare ga beke o tla ntseba gabotse. Nke o e lekantšhe re bone fela ge e tla go lekana.” Marula a phutholla sutu yela ya botalamorogo a e lekantšha. Banna ke saese 45 mola yena a ka lekanwa ke 38. Borokgo o swanetše go bo mena gabedi, le matsogo bjalo. Baki yona ke jasebaki.

- 4.1.6 Ge o le mosadi wa Thipe o ka dira eng gore Thipe a go hlokomele? Efa dintlha tše PEDI. (2)
- 4.1.7 Efa mabaka a MABEDI ao a hlotšego go rakwa ga Thipe mošomong. (2)
- 4.1.8 Ka methaladi ye mebedi ala semelo sa Pekwa go ya ka lefoko le, **Ke go bone o e apere gare ga beke o tla ntseba gabotse.** (2)

Setsopolwa C:

Taba yeo ya napa ya ferehla maikutlo a dingwetši, tša tsenelela barwa ba mokgekolo. Go dula ka fao e no ba go hlwa dipolelong tše di sa felego. Ka dikgwedi tše di latelang gwa fethekgwa gwa foromiwa ditena gwa hlongwa matlema gwa rulelwa, gomme barwa ba babedi ba laela mokgekolo gore bjale ba thothela ka malapeng a bona.

Mokgekolo a se hlwe a kalapišana le bona, eupša a ba abela dikarolo tša bona tša dirišwa gomme a ba lokolla, a šala le morwediagwe le bana ba gagwe ba babedi ba bašemane le sona sekamokgonyana sela sa go dula le morwedi ka lenyalo la ‘fatenset’. Anthena le gona kua magaeng ‘fatenset’ e gona?

- 4.1.9 Ka methaladi ye MEBEDI hlaloša taba yeo e ferehlilego maikutlo a dingwetši. (2)
- 4.1.10 Efa maikutlo a gago mabapi le lenyalo la ‘fatenset’. (2)
- 4.1.11 Ke eng seo se dirilego gore ditlogolo tša MmaPhala di itiše lebaka le le telele baagišaneng? (1)
- 4.1.12 Ke seema sefe se o ka go se hlabela MmaPhala gore a tsebe bohlokwa bja motho? (1)
- [20]

GOBA

4.2 “Letsogo la molao ke le letelele”. Tiiša kgopolo ye ka go ahlaahla diteng tša:

- Mpapaletšeng le (10)
 - E kgatlilwe (10)
- [20]

POTŠIŠO 5 DINONWANE

Moephathutse – S.A. Makopo

5.1 Badišiša ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di di latelago:

Setsopolwa A:

Kgauswi le sefero seo go be go metše mohlare wo mogolo wa dikenywa tše dibosebose. Mohlare wa gona o be o bušwa le go laolwa ke mong, Mokadiathola ka noši. Go be go se motho yo a dumelelwago go kgwatha dikenywa tša wona ge di budule, yo mogolo goba yo monyenyanane. Ke yena Mokadiathola ka noši a bego a na le maatla a go kgethela bana le basadi ka nako ya gagwe. Nakong ya ge mohlare o thomile go butšwa Mokadiathola o be a hlwa kgauswi le mohlare wo, go kgonthiša gore ga go batamele motho moo.

- 5.1.1 Na o bona e le tshwanelo gore mohlare wa Mokadiathola o lewe fela ge a le gona? Efa lebaka la karabo ya gago. (1)
- 5.1.2 Mokadiathola o tsebile bjang gore lapa la gagwe le wetšwe ke bothata? (2)
- 5.1.3 Ka methaladi e MEBEDI hlaloša gore Mokadiathola o rarolotše bothata bjo bo wetšego bana le basadi ba gagwe bjang? (2)
- 5.1.4 Mongwadi o go ruta eng ka baanegwa ba: Mokadiathola le Pheladi? (2)
- 5.1.5 Ke maele afe a o bego o ka a fa ba lapa la Mokadiathola gore ba se wele mathateng? Efa kgopolo e TEE. (1)

Setsopolwa B:

"Phoofotšwana ye phukubje ga e na nnete. O ka no hwetša e sa hwa e nyaka go dira boradia." Ke monyekarikana. A tšea sebepi a latswa phukubje gabedi gararo, ya se ke ya itšhišinya ya fela e rapaletše.

"Aowa, ye yona e hwile ka nnete. Fela e ka be e bolailwe ke eng? Ga go bonale madi goba ntho!" A ipotšiša, eupša a hloka karabo. A e rwala a e lahlela ka morago ga karikana.

Kganthe ka moo morago ka mo a lahlelago phukubje, o be a beile dihlapo tše a di tantšego ka nokeng

- 5.1.6 Ke ka lebaka la eng phukubje e be e robetše tseleng. Efa dintlha tše PEDI. (2)
- 5.1.7 Ke botlaela bofe bjo phiri a go bo dira ge a ekwa ka fao phukubje e atlegilego ka gona? (1)
- 5.1.8 Efa kgopolo ya gago mabapi le segwera sa phukubje le phiri, ka morago ga ge phiri e bethilwe. (2)
- 5.1.9 Ke ka lebaka la eng mongkariki a ile a holofela go betha phiri? (1)

Setsopolwa C:

Ba sešo ba fihla kgole, ba gahlana le monna yo mongwe a etšwa go tsoma. Le yena a makala go bona batho ba babedi ba nametše pokolo, ebile e lekelediše leleme ka go lapa. Ge a ba bona a re: "Aowa hle, banna! Le ka napa la tlaiša phoofolo ka mokgwa wo? Banna ba babedi ba dinatla godimo ga polokwana? Aowa, le ge ba reng! Ke ge nkabe le ka fologa pokolo gomme la e šikara magetleng!"

- 5.1.10 Ke eng seo se gapeleditšego Matheetšabohle le morwa wa gagwe go ya godimo le fase le tonki? (1)
- 5.1.11 Ge o be o le Matheetšabohle, o be o tla tšea keletšo efe go tšeo o di filwego? Efa lebaka. (2)
- 5.1.12 Tonki ya Matheetšabohle e feleditše kae? (1)
- 5.1.13 Mongwadi o go ruta eng ka batho ba go swana le boMatheetšabohle? Karabo ya gago e akaretše methalo ye MEBEDI. (2)
- [20]

GOBA

- 5.2 Sekaseka nonwane ya **Mosela wa Pela o kae?** go ya ka dikokwane tše di latelago tša go sekaseka nonwane, o fela o šitlela ka mehlala ya maleba:
- 5.2.1 Matseno. (4)
- 5.2.2 Poeletšo ya mantšu (4)
- 5.2.3 Baanegwa. (4)
- 5.2.4 Thulano. (4)
- 5.2.5 Mafelelo. (4)

PALOMOKA YA KAROLO C: [20]

PALOMOKA: 80